

การคาดการณ์ผลกระทบจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อ อุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองชายแดนจังหวัดเชียงราย

The Prediction of Effects on Asean Economic Community Policy in Business Commerce and Tourism Industry in the Border Cities of Chiang Rai Province

ปฎิมา พิมพ์สกุล*

สุเทพ นุ่มสาย**

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงราย (2) เพื่อคาดการณ์ผลกระทบจากมุมมองของผู้ประกอบการ อันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ใช้ข้อเท็จจริงเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้วยการสร้างดัชนีมาตรฐานที่มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 7 เพื่อจัดลำดับตามศักยภาพเพื่อประเมินโอกาสและอุปสรรคในด้านการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย สังคม เทคโนโลยีสภาพแวดล้อม AFTA และ Immigration ผลการวิจัยพบว่า สภาพเศรษฐกิจโดยรวมมีการขยายตัวในภาพรวม โดยพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน ธุรกิจโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว โดยมีการค้าชายแดนและการเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภาคเป็นจุดดึงดูด ส่งผลให้มีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรม การค้าและการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากทั้งภาคการค้าและการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่าง

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (2558)

** Ph.D. Food Economics and Marketing (Food Supply Chain Management), University of Reading, United Kingdom. (2012) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รวดเร็ว อาจทำให้เกิดปัญหาและเกิดอุปสรรคทางด้านมลภาวะและกำแพงทางด้านภาษาของผู้ประกอบการชาวไทย

การคาดการณ์ผลกระทบจากนโยบายการเปิดประชาคมอาเซียนต่ออุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีผลกระทบเชิงบวกในการสร้างจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางการพาณิชย์ ที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมการผลิต และเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงต่างๆ ทั้งนี้ผู้ประกอบการชาวไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบในการที่เชียงรายไม่สามารถขยายตัวได้อย่างยั่งยืน เป็นผลมาจากการขาดความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต จึงควรรหาแนวทางเพื่อลดความเสี่ยงเปรียบจากผู้ประกอบการชาวต่างชาติ

คำสำคัญ: นโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, เมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย, อุตสาหกรรมการค้า, การท่องเที่ยว

Abstract

The purposes of this study were (1) to study economics, social, issues and barriers of border cities of Chiang Rai province, and (2) to forecast the perspective of trader effect as the result of ASEAN economic community policy to business commerce and tourism industry in the border cities of Chiang Rai province. The researcher used qualitative facts to survey and in-depth interview from the trader related to business commerce and tourism industry in the area by creating the benchmark index with a score from 1 to 7 to rank based on the potential to evaluate the opportunities and threats in politics, economics, legal, social, technology, environment, AFTA and immigration. The findings indicated that the border economic environment has expanded in overall based on Gross Provincial Product: GPP has the potential in the economic development, border trade, logistics, business commerce, and tourism industry by gaining the border trade and neighboring countries subregion make positive impact on industry, trade and tourism. However, this could cause problem and occurred barrier in the aggressions and the wall of the language of the trader in Thailand due to the rapidly expanded of trade and tourism sectors.

The prediction of effects on ASEAN economic community policy in business commerce and tourism industry in the border cities of Chiang Rai province had made positive impacts on creation of commercial hub for Chiang Rai to become residences, a tourist attractions, industrial estates, and centers of the various links. Nevertheless, Thai trader might have negative effects from unsustainable growth of Chiang Rai caused by lacking of competitiveness against upcoming competitors from neighboring countries. Therefore, we should find guidelines to reduce those disadvantages from foreign entrepreneurs.

Keywords : ASEAN Economic Community Policy, Barriers of Border Cities of Chiang Rai Province, Trade, Tourism

บทนำ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี 2558 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการค้าเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หลายประเทศในอาเซียนจะทำความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ไปสู่สากล ส่งผลให้ในทุกภาคส่วนของทุกประเทศในอาเซียนเริ่มมีการเคลื่อนไหวและวางแผนเพื่อรับการเปิดกว้างด้านการค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานที่จะเสรีมากขึ้น ไม่เพียงแต่ที่การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะช่วยให้เกิดการค้าที่เสรีมากขึ้นในแต่ละประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีการพัฒนาปรับปรุงเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและศักยภาพของประเทศ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556) เช่นเดียวกันกับประเทศไทยที่มีการตื่นตัวและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเข้มแข็งและสร้างรายได้อย่างมากให้กับประเทศไทย เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่คาดว่าจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปีในช่วงปี 2554-2558 มากกว่าร้อยละ 4 จากปัจจุบันที่มีจำนวนทั้งสิ้นกว่า 16 ล้านคน และจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศกว่า 53 ล้านครั้ง ก่อให้เกิดรายได้ต่ออุตสาหกรรมทั้งสิ้นกว่า 970,000 ล้านบาท โดยมาจากรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 586,000 ล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 380,000 ล้านบาท ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่สำคัญและมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทย และเนื่องด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้น

มีจุดแข็งในหลายด้าน อาทิ การเป็นผู้นำทางการตลาดในภูมิภาคด้วยความเข้มแข็งของความเป็นตราสินค้า (Thainess Brand) และความเป็นมิตรไมตรีของผู้คนจนสามารถก้าวสู่การนำเสนอถึงคุณค่าทางจิตใจ (Emotional Value) ที่แตกต่างจากคู่แข่ง รวมถึงความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ ความดึงดูดใจในธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นโอกาสที่ประเทศไทยสามารถนำมาแสวงประโยชน์จากยุทธศาสตร์การตลาดของภูมิภาค (Regional Marketing Strategy) (ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและโลกาภิวัตน์: ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย, 2556)

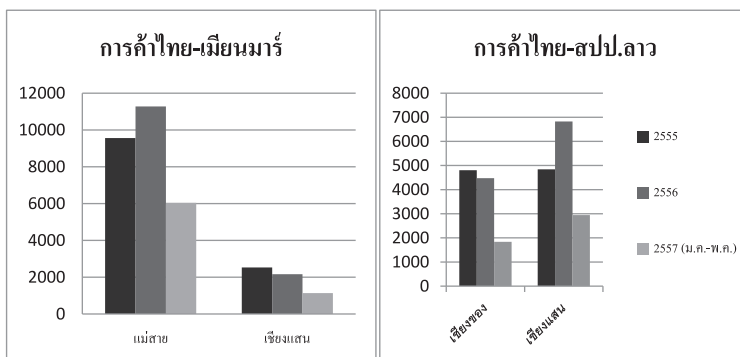
นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยมีการลดหรือยกเลิกมาตรการบางประการที่มีผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น การยกเลิกภาษีเงินทางของประเทศอินโดนีเซีย การอำนวยความสะดวกในการเดินทาง รวมถึงแนวทางการเจริญเติบโตของสายการบินราคาประหยัด (Low Cost Airline) ในระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน มีผลให้การขยายตัวของนักท่องเที่ยวจากอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ที่เดินทางเข้าประเทศไทย เติบโตอย่างก้าวกระโดด รัฐบาลไทยจึงได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแต่ละภาคส่วน โดยเฉพาะในส่วนของภาคจังหวัดที่มีชายแดนหรืออาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดเชียงราย ซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่าน หรือเมืองชายแดนที่สำคัญของประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาการเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตลอดจนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองหน้าด่านให้มีบทบาทมากขึ้น ในบริบทของความเป็นเมืองผ่านสำหรับสินค้าในการเชื่อมโยงสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และการเชื่อมโยงไปถึงประเทศที่สาม (เชียงราย-จีน) ผ่านจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่านแดนถาวรผ่อนปรนต่างๆ หรือผ่านเส้นทาง R3 จึงกล่าวได้ว่า เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 แล้ว จังหวัดที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งในด้านบวกและด้านลบ คือจังหวัดที่เป็นเมืองหน้าด่านต่างๆ หรือเมืองชายแดน (Kotler et al, 2556) ดังนั้นเมืองหน้าด่านหรือเมืองชายแดนของไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งจะต้องมีการพัฒนาและปรับตัวของชุมชนและสังคมเมืองหน้าด่านให้มีความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งในอีกหลายจังหวัดของประเทศที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ซึ่งพื้นที่ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด เพราะนอกจากจะได้สัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายสวยงามทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แล้ว ยังได้มีโอกาสสัมผัสอากาศ

เขื่อนสบาย โดยจังหวัดเชียงราย เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือที่ได้รับความนิยมเดินทางท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศที่สวยงาม ภูมิอากาศที่ร่มรื่น และมีศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนาปรากฏอยู่โดยทั่วไป อีกทั้งยังเป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว ในเชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวได้เป็นพลังผลักดันที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเชียงราย กล่าวคือทำให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย จนกลายเป็นแหล่งรายได้และแหล่งสร้างงานให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก (นิสิต พันธมิตร, 2550)

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ด้านการค้าชายแดนระหว่าง ไทย สหภาพเมียนมาร์ และสปป.ลาว นั้นมีความแน่นแฟ้นกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในปัจจุบันการค้าชายแดนของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านนั้น มีอัตราการเติบโตที่ดีและมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะช่วยในการส่งออกสินค้าของประเทศ และช่องทางการค้าอื่นๆ อีก ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าการค้าชายแดนนั้นดำเนินการผ่านจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่านแดนถาวรผ่อนปรนต่างๆ และใช้เส้นทาง R3 เพื่อทำการขนส่งสินค้าผ่านประเทศเพื่อนบ้านไปยังประเทศที่ 3 ดังนั้นรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรบริหารในจังหวัดหน้าด่านต่างๆ จึงได้ทำการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของความเป็นเมืองหน้าด่านสำหรับการผลิต และการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มแนวโน้มมูลค่าทางการค้าให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เช่นเดียวกันกับจังหวัดเชียงรายซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดเมืองหน้าด่านที่สำคัญมากด่านหนึ่งในประเทศไทย โดยจังหวัดเชียงรายเป็นช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนจากสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว

ที่มา จำนวนโดยผู้วิจัย โดยใช้ฐานข้อมูลจากรายงานสถิติการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2557)

ภาพที่ 1 มูลค่าการค้ารวมของเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย (หน่วย: บาท)

จากข้อมูลมูลค่าการส่งออก การนำเข้า และการค้ารวมของเมืองหน้าด่านของ จังหวัดเชียงราย ของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2557) ดังภาพที่ 1 พบว่า ช่องทางหลักในการส่งออกและนำเข้าสินค้าของภาคเหนือตอนบนกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว มีด่านที่สำคัญอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ ด่านแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่มีมูลค่า การค้ารวมมากที่สุดในปี 2556 เท่ากับ 11,276.30 ล้านบาท รองลงมาคือด่านเชียงแสนที่มี มูลค่าการค้ารวมในปี 2556 มูลค่า 6,823.43 ล้านบาท และด่านเชียงของที่มีมูลค่าการค้ารวม ในปี 2556 มูลค่า 4,477.14 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557) ซึ่งในอนาคตมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว จะเพิ่มขึ้น อย่างมากทั้งก่อนและหลังการเปิดเสรีอาเซียน

นอกจากเมืองหน้าด่านจะเป็นจุดสำคัญในด้านการค้าระหว่างประเทศแล้ว เมื่อทำการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ยังมีความสำคัญอีกทางด้านหนึ่งคือการท่องเที่ยว เนื่องจากตามข้อตกลงของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทุกประเทศในภูมิภาคได้กำหนด กลยุทธ์ให้แต่ละประเทศมีจุดเด่นในด้านต่างๆ ซึ่งประเทศไทยนั้น มีจุดเด่นในด้านการท่องเที่ยว และสาขาการบิน (กรุงเทพธุรกิจ, 2556) ซึ่งหมายความว่าเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การท่องเที่ยวของประเทศไทยย่อมมีผลกระทบในด้านบวกและด้านลบอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดเชียงรายที่มีชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ และ สปป.ลาว โดยตรง จึงต้องมีนโยบายที่รองรับการท่องเที่ยว และปริมาณชาวต่างชาติที่จะเข้ามา ในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้มีนโยบายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่อยู่ใน กลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงรณรงค์ให้มีการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยว ใให้กับคนไทย ซึ่งนโยบายต่างๆ จะช่วยลดข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ ประเทศไทย รวมถึงการเชื่อมโยงการบริการด้านการท่องเที่ยวกันมากขึ้นในระดับภูมิภาค อาเซียน และมีการพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศได้รับผลประโยชน์ที่มากขึ้นเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนอีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

อย่างไรก็ตาม การเปิดประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นนั้น อาจจะทำให้การท่องเที่ยว และการบริการเป็นไปอย่างเสรี แต่ประเทศไทยเองคงต้องคำนึงถึงผลกระทบจากนโยบาย ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองชายแดน ดังนั้นประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญและทำการศึกษาวิจัย อย่างเร่งด่วน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อคาดการณ์ ผลกระทบในด้านบวกและด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อภาคส่วนต่างๆ แล้วทำการศึกษา หาแนวทางปรับตัว และหาข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและการบริการ ของเมืองหน้าด่านในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อคาดการณ์ผลกระทบจากมุมมองของผู้ประกอบการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (ทั้งทางบวกและทางลบ) อันเนื่องมาจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมการค้า (SME) ในเขตเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงราย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ ที่ผู้ค้าหรือกิจการค้าขายที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดในอำเภอหรือหมู่บ้านชายแดนไทยติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดนเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนของทุกประเทศ ซึ่งประเด็นปัญหาที่มีมักขัดแย้งกันมาเสมอคือ การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนที่เป็นต้นเหตุของประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างประเทศได้ แต่ถ้าพิจารณาถึงพื้นที่บริเวณชายแดนไม่ว่าเส้นเขตแดนจะถูกเคลื่อนย้ายหรือตกลงกันอย่างไรประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนยังมีการคบหาสมาคม การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ายังคงเหมือนเดิม มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

ส่วนด้านการพัฒนาชุมชนชายแดนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เมื่อประเทศพัฒนาขึ้นก็ทำให้การติดต่อคมนาคมระหว่างเขตพรมแดนกับเส้นทางภายในประเทศสะดวกยิ่งขึ้น การถ่ายเทประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการบังคับใช้ระเบียบข้อบังคับจากส่วนกลางทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เป็นเพียงการติดต่อสื่อสารการแลกเปลี่ยนและการซื้อขายสินค้าผ่านแดน แต่เมื่อประเทศมีการพัฒนาก็กลายเป็นการค้าผ่านแดนที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของประเทศที่ใดที่การค้าชายแดนก็คลั่งคลั่งมาเสมอ ก็จะสามารถสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างมาก จนมีบุคคลท้องถิ่นเข้าไปลงทุนในด้านการให้บริการ การขนส่งและการบริการทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยหนุนให้การค้าบริเวณชายแดนก็คลั่งคลั่งยิ่งขึ้น

การค้าชายแดนเป็นลักษณะหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะอันวชิประโยชน์ให้แก่กัน ทั้งในจุลภาค กล่าวคือ ตัวบุคคลหรือพ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐและระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาคและพ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้า การค้าชายแดนประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบ คือการค้าในระบบและการค้านอกระบบ

1. การค้าในระบบ คือ การค้าที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้อง มีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านด่านของแต่ละประเทศตามกฎหมายหรือมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมต่างๆ

2. การค้านอกระบบ คือ การค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนสินค้าข้ามแดนรวมทั้งการค้าขายผ่านช่องทางอื่นๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีสำหรับผ่านอย่างเป็นทางการ โดยที่ชายแดนของประเทศนั้นมีระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนวหรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้า หรือผู้ค้าขายที่ชายแดน ทำให้การค้านอกระบบมักเกิดขึ้นเสมอๆ และมียากกว่าการค้าในระบบ

การค้าชายแดนมี 2 ลักษณะ

1. การค้าปกติเป็นการค้าในวงเงินที่ค่อนข้างสูง โดยระดับพ่อค้าคือบริษัทที่นำสินค้าเข้า-ออกประเทศนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนตามช่องทางหรือจุดผ่านแดนที่กำหนดไว้

2. การค้าขอย่นั้นเป็นการค้าในวงเงินไม่มากนักบริเวณชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนทางชายแดน แต่ผู้ค้าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหรือได้รับอนุมัติ โดยหลักการไม่ต้องทำการจดบันทึกเหมือนกับการค้าปกติว่าค้าขายในการปริมาณเท่าไร อย่างไร แต่การค้าขอย่นมีข้อจำกัดเพียงอย่างเดียวคือต้องค้าขายกันในวงเงินที่จำกัดต่อครั้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับกำหนดยของแต่ละประเทศ

แผนและนโยบายการจัดการเมืองชายแดน

ภายใต้แนวนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (ชานินทร์ พะเอม, 2555) สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดนได้ดังนี้

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน

เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติเพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคร่วมกัน และเร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและภายนอกภูมิภาค

นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

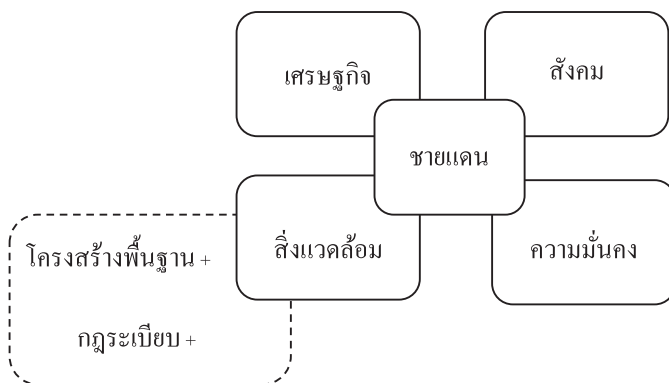
เร่งส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่งเสริมความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนและสื่อมวลชน สร้างความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

รวมถึงการใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งในภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาคให้เป็นประโยชน์ต่อการขยายฐานเศรษฐกิจทั้งการผลิตและการลงทุน

นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

เร่งรัดจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยให้ความสำคัญต่อจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริมการค้า การตลาด การลงทุน การจ้างงาน และการใช้วัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียน

แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ชายแดน

ภาพที่ 2 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ชายแดน

การขับเคลื่อนการพัฒนาชายแดนภายใต้แผนพัฒนาฯ 11

Regional Gateway: พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทในการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

Production & Supply Chain: สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้านกับเขตเศรษฐกิจชายแดนไทยและพื้นที่เศรษฐกิจตอนใน

Mutual Benefit & Trust: บูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้บรรลุประโยชน์ รวมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ และเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยเรื่องการคาดการณ์ผลกระทบจากนโยบายประชามเศรษฐกิจอาเซียน ต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองชายแดนจังหวัดเชียงรายเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อคาดการณ์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมเมืองชายแดนในจังหวัดเชียงรายหลังจากเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีส่วนสำคัญกับธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า (SME) และ Logistics ในเมืองหน้าด่านของเชียงราย, ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือรับรายได้จากนักท่องเที่ยวเป็นหลัก จำนวน 30 ตัวอย่าง (10 ตัวอย่าง/อำเภอ), ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า (SME) ในเมืองหน้าด่านของจังหวัดเชียงรายที่ประกอบธุรกิจอยู่ในเขตเมืองหน้าด่านจำนวน 30 ตัวอย่าง (10 ตัวอย่าง/อำเภอ) และผู้ประกอบการ Logistics ที่ให้บริการในเมืองหน้าด่านหรือมีบริการผ่านส่วนของเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงราย จำนวน 30 ตัวอย่าง (10 ตัวอย่าง/อำเภอ)

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

การคาดการณ์ผลกระทบและการปรับตัวของผู้ประกอบการในชุมชนเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงรายต่อนโยบายประชามเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีสถิติภาคการท่องเที่ยว ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์และข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รวบรวมเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 องค์ประกอบได้แก่

1. การศึกษาพัฒนาการทางการค้าชายแดนและผลกระทบที่มีต่อชุมชนในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยการศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของเมืองและชุมชนเมืองชายแดน ลักษณะและพัฒนาการทางการค้า (รูปแบบการใช้พื้นที่ การขยายตัวของพื้นที่ทางการค้า) ลักษณะ/รูปแบบการค้า (ประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า และการชำระค่าสินค้า) ปัญหาและผลกระทบของการค้าและความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อชุมชนและสังคมของเมืองชายแดนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก

2. การคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบ เป็นการนำผลการศึกษาและจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data) มาศึกษาและคาดการณ์เกี่ยวกับ

ผลกระทบของชุมชนและสังคมเมืองชายแดนในจังหวัดเชียงรายก่อนนโยบายประชาม เศรษฐกิจอาเซียน และเนื่องจากการศึกษาถึงสิ่งที่ยังไม่ได้เกิดขึ้นหรือเป็นเพียง การคาดการณ์ จะใช้แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) TOWS Metrics จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เข้ามาเสริมเพื่อประชมระดมสมอง จากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

- 3.1. การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ตอนที่ 1 โดยการแจกแจงการกระจาย แบบร้อยละ (Percentage Distribution) และค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) เพื่อใช้อธิบายลักษณะด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2. การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ตอนที่ 2 โดยแจกแจงประเภทกิจการ ลักษณะฐานลูกค้า จุดเด่นจุดด้อยของธุรกิจ และลักษณะผลกระทบที่มี เพื่อใช้อธิบายลักษณะด้านกิจกรรม และพฤติกรรมในการให้บริการของกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3. การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น การคาดการณ์ผลลัพธ์หลังมีการเปิดประชาคมอาเซียนของผู้ประกอบการ ทั้งผลประโยชน์และผลกระทบ จากทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
- 3.4. การสรุปผล นำข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) มาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาถึงการคาดการณ์ผลกระทบ และการปรับตัวของผู้ประกอบการในชุมชนเมืองหน้าด่านจังหวัดเชียงราย ก่อนนโยบายประชามเศรษฐกิจอาเซียนและใช้นำเสนอด้วยการพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

การคาดการณ์ผลกระทบของการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชน เมืองหน้าด่าน (ทั้งทางบกและทางลพ) จากมุมมองของผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงราย อันได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ทั้งนี้ มีการศึกษาถึงปัจจัยของผลกระทบภายใต้การวิเคราะห์แนวโน้มของตลาดและภาพรวม ของธุรกิจโดยอาศัยข้อมูลจากปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุม โดยใช้เครื่องมือ PESTELIA Analysis Model การเมือง (Political), เศรษฐกิจ (Economic), กฎหมาย (Legal), สังคม (Social), เทคโนโลยี (Technology), สิ่งแวดล้อม (Environment), ข้อตกลง

ทางการค้า (AFTA) และการข้ามแดน (Immigration) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเมืองหน้าด่าน ใน 2 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคการท่องเที่ยว ภาคการค้า (SME) ซึ่งใช้ประเด็นการวิเคราะห์ 3GIS คือ Green, Growth, Governance และ Sustainability เป็นกรอบแนวคิด ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเป็นการประยุกต์กรอบแนวคิดมาจากกรอบ Green Growth และ Green Economy ของสหภาพพัฒนา

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ของเชียงรายแบ่งตามภาคส่วน

สภาวะ	ภาคส่วน	
	การท่องเที่ยว	การค้า (SME)
จุดแข็ง (Strengths)	- มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการขั้นพื้นฐานที่ค่อนข้างพร้อม - เด่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม - การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (แหล่ง Shopping) มีมูลค่าสูงในแต่ละปี - สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวข้ามแดนใน สปป.ลาว และ สหภาพเมียนมาร์	- มีการค้าขายแดนที่สูงสามารถทำธุรกิจการค้าขายแดนได้ดี - มีความพร้อมของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เอื้อต่อการค้าขายแดน - มีองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันการเงินให้บริการแก่ภาคเอกชน - เป็นพื้นที่ชายแดนและอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติทั้งในไทยและสหภาพเมียนมาร์ สปป.ลาว - มีสถานที่พักรองรับนักท่องเที่ยวที่ดี
จุดอ่อน (Weakness)	- ปัญหาด้านความมั่นคงในสหภาพเมียนมาร์ส่งผลต่อนักท่องเที่ยว - จำนวนนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่ กับสภาพอากาศในแต่ละปี จึงทำให้คาดการณ์ได้ยาก - สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีการพัฒนา	- ธุรกิจไม่หลากหลาย - ผู้ทำธุรกิจรายใหม่มีเส้นทางธุรกิจน้อยเนื่องจากผู้ทำธุรกิจรายเดิมผูกขาด - มีแรงงานในภาคอุตสาหกรรมน้อย - โครงสร้างพื้นฐานยังมีค่อนข้างจำกัด

สภาวะ	ภาคส่วน	
	การท่องเที่ยว	การค้า (SME)
โอกาส (Opportunities)	1. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสหภาพเมียนมาร์และ สปป.ลาว และจีน ผ่านเส้นทางนี้และเดินทางกลับมาพักในประเทศไทย หากมีการเปิดเสรีมากขึ้น 2. การที่มีการค้าสูงขึ้นการท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงขึ้น 3. นักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มในการเข้ามาหลังการเปิด AEC	1. สามารถนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกผ่านทางด่านทั้ง 3 2. รัฐบาลและสหภาพพม่า สปป.ลาว จีน มีนโยบายหรือมาตรการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดนร่วมกัน 3. นโยบายของภาครัฐในเรื่องต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน
ข้อจำกัด (Threats)	1. ไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เพียงพอ 2. แหล่งท่องเที่ยวมีรูปแบบคล้ายๆ กัน 3. ไม่มีจุดยืนด้านการท่องเที่ยว 4. นักท่องเที่ยวช่วง Low season มีน้อย	1. รูปแบบธุรกิจในพื้นที่มีน้อย 2. ไม่เกิดการแข่งขัน

ตารางที่ 2 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สาย

PESTELIA								G3S1			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-

การท่องเที่ยวในอำเภอแม่สาย – พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากด้านนโยบายภาครัฐ เศรษฐกิจ ข้อตกลงการค้าเสรี และการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยว แต่เนื่องจากการที่มีการขยายตัวของ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมากอาจเป็นผลให้เกิดปัญหาภาวะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ประกอบกับอำเภอแม่สายมีแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่หลากหลายจึงอาจเกิดความไม่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ (ตารางที่ 2)

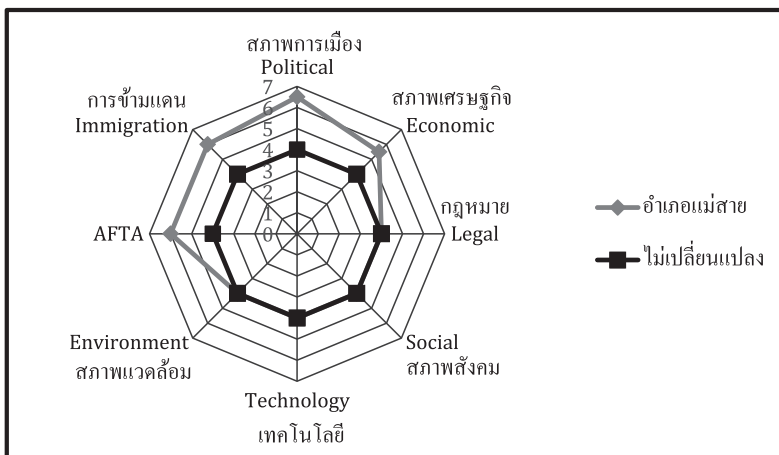
ตารางที่ 3 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการค้า (SME) ในอำเภอแม่สาย

PESTELIA								G3SI			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
-	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-

การค้า (SME) ในอำเภอแม่สาย – พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่อการค้า (SME) ในด้านของ เศรษฐกิจ สังคม การค้าเสรี และการเคลื่อนย้ายของกลุ่มแรงงาน แต่เนื่องจากการที่ภาคการค้า (SME) มีการขยายตัวมากขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างชาติและปัญหาเรื่องกำแพงภาษาของผู้ประกอบการธุรกิจชาวไทยอาจเป็นผลให้ธุรกิจการค้า (SME) ไม่สามารถขยายตัวอย่างยั่งยืนได้ดังตารางที่ 3

การคาดการณ์ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สาย

ด้านการค้าชายแดนแม่สาย นับว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่มากที่สุด อันเนื่องมาจากนโยบายการสร้างเมืองแห่งการท่องเที่ยว รวมถึงความเคยชินจากอดีตจนถึงปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ซึ่งในการวิเคราะห์แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการท่องเที่ยว พบว่า ภาครัฐ เศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายประชากร และข้อตกลง ASEAN มีผลกระทบเชิงบวกต่อเมืองแห่งสถานที่ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจอย่างอำเภอแม่สายมากที่สุด ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย

ด้านการค้าชายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กเป็นด่านพรมแดนที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญอย่างมากในเขตภาคเหนือตอนบน นับว่าเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้จำนวนมากเนื่องจากพื้นที่บริเวณด่านมีตลาดแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ซึ่งมีชื่อเสียงด้านสินค้าปลอดภาษี สินค้าราคาถูก และสินค้าลอกเลียนแบบที่นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศจีน จากการสัมภาษณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอแม่สายพบว่า ทางอำเภอแม่สายมีการผลักดันด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและมีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก สังเกตได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นทุกปี มีนโยบายส่งเสริมและผลักดันการท่องเที่ยว พร้อมทั้งการพัฒนาด้านการคมนาคมและระบบขนส่งมวลชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและการจัดการด้านความร่วมมือกันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จำเป็นที่ผู้ประกอบการผู้ให้บริการในสถานประกอบการและหน่วยงานต่างๆ ต้องมีความรู้ด้านภาษา ซึ่งนอกจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่สองแล้ว ผู้ประกอบกิจการและผู้ให้บริการชาวไทยควรจะเรียนรู้ภาษาอื่นๆ อีกด้วย เช่น ภาษาประจำชาติสหภาพเมียนมาร์ ภาษาจีนกลาง เป็นต้น แต่เนื่องจากการที่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในหน่วยงาน ไม่มีความรู้ในด้านนี้มากพอ จึงทำให้การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งในจุดนี้อาจทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันของเมืองหน้าด่านอย่างอำเภอแม่สายมีคุณภาพด้อยกว่าคู่แข่งอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศในการดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สายยัง ไม่มีการผลักดัน

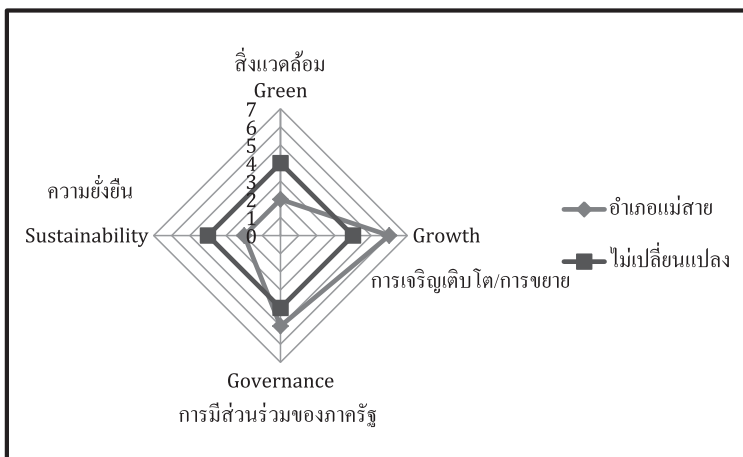
แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงทำให้รายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว เมืองหน้าด่านเท่านั้น ซึ่งหากมีการผลักดันและส่งเสริมสถานท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น วนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง ถ้ำปลา พระธาตุคอยดุง เป็นต้น จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไหลเวียนเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอแม่สายได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมภาพลักษณ์ในด้านอื่นๆ ของแม่สายได้มากกว่าเป็นเพียงตลาดสินค้าเมืองหน้าด่านเท่านั้น

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาจากรูปที่ 3 แผนภาพแสดงปัจจัยผลกระทบต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอแม่สายพบว่า อำเภอแม่สาย ที่มีฐานชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เพื่อทำการซื้อขายสินค้าราคาถูก จากทั้งฝั่งไทยและฝั่งสหภาพเมียนมาร์ นับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์เมืองหน้าด่านแห่งสำคัญที่ต้องการจะส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยนโยบายเหล่านี้จะไปสอดคล้องกับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการเปิดเมืองการท่องเที่ยว มีการตั้งนโยบายย่อยจากผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งการจัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเงิน เช่น ธนาคาร เพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ของนักท่องเที่ยว

โดยจากการวิเคราะห์ข้างต้น จึงเป็นฐานอย่างดีให้กับการวิเคราะห์ด้านการเคลื่อนย้ายประชากร ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงจากการที่เปิดเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยการเคลื่อนย้ายด้านประชากร ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน หรือด้านการค้า เศรษฐกิจล้วนแล้วแต่ให้ประโยชน์แก่อำเภอแม่สายแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยว จากภายในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดผลกระทบแง่บวกในด้านเศรษฐกิจ จากข้อมูลที่ได้รับมา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงส่งผลให้การเคลื่อนย้ายประชากรเหล่านั้น เป็นผลดีในด้านการกระแสเศรษฐกิจที่เข้ามาสู่อำเภอ

ทั้งนี้ทั้งนั้น จากการที่มีการสร้างข้อตกลง AFTA ย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างแน่นอน แต่ด้วยความที่แม่สายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ข้อตกลงการผ่านแดน จึงสอดคล้องกันกับการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวที่มีผลดีเชิงเศรษฐกิจทางผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นไปที่ความเชื่อมโยงกันระหว่างผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิด AEC ที่เป็นตัวสนับสนุนผลกระทบเชิงบวกให้กับปัจจัยอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนด้านกฎหมาย ไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย เช่นเดียวกับปัจจัยภายในอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและสังคม อันเนื่องมาจากแผนการดำเนินงานของอำเภอแม่สาย ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีต จึงเกิดความคุ้นชินและไม่มีผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่สายเท่าที่ควร

ภาพที่ 4 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย

ซึ่งเมื่อดำเนินการวิเคราะห์ในขั้นต่อมา พบว่า อำเภอแม่สาย นับว่าเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่ทรงศักยภาพมากที่สุดบรรดาสถาบันเมืองหน้าด่าน ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวแม่สาย มีการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละปี ข้อมส่งผลให้มีจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ มากมายเกิดขึ้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการขยายตัวของหน่วยงานให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสะดวกสบายในการเดินทาง ส่งผลให้ต้นทุนด้านการท่องเที่ยวมีมาตรฐานและสามารถส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปได้

ผลประโยชน์ดังกล่าว ข้อมมีส่วนสำคัญที่เกิดจากภาครัฐที่มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และการกำหนดควบคุมพื้นที่ใช้สอยได้อย่างมีระบบ แต่อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของอำเภอแม่สาย คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีตัวเล็กน้อย อีกทั้งยังขาดความหลากหลายในการเดินทางในรูปแบบต่างๆ จึงส่งผลให้เกิดความยั่งยืนที่ต่ำ และอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาในอนาคตอีกด้วย

เช่นเดียวกันกับทางด้านการตั้งแม่สายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ฉะนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ข้อมมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อบัณฑิตด้านสิ่งแวดล้อม จึงส่งผลให้อำเภอแม่สายอาจสูญเสียระบบนิเวศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนหมดไปในที่สุด ดังรูปที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ

PESTELIA								G3S1			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-

การท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ – พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากด้านนโยบายภาครัฐ เศรษฐกิจ และ ข้อตกลงการค้าเสรีแต่เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มากขึ้นอาจเป็น ผลให้เกิดปัญหาหมลภาวะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยว ในอำเภอเชียงของยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐทำให้แหล่งท่องเที่ยวในเชียงของ ไม่สามารถพัฒนาเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียนได้ดังตารางที่ 4

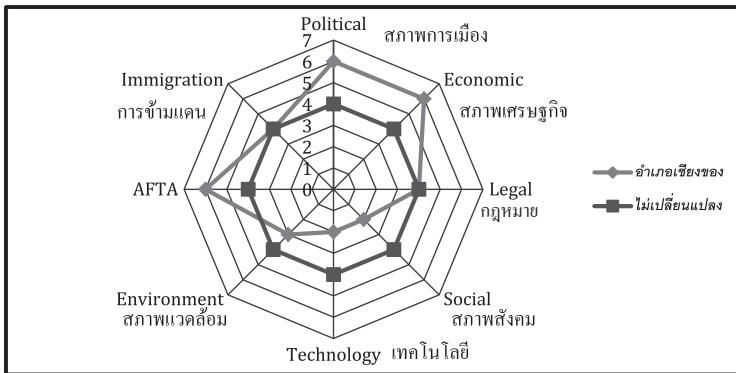
ตารางที่ 5 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการค้า (SME) ในอำเภอเชียงของ

PESTELIA								G3S1			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
+	+	+	-	-	-	+	+	-	+	+	-

การค้า (SME) ในอำเภอเชียงของ–พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่อการค้า (SME) ในด้านนโยบายจากภาครัฐ เศรษฐกิจ และกฎหมาย แต่เนื่องจากการที่ภาคการค้า (SME) มีการขยายตัวมากขึ้นอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะ จากการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างชาติและปัญหาเรื่องกำแพงภาษาของผู้ประกอบการธุรกิจ ชาวไทยอาจเป็นผลให้ธุรกิจการค้า (SME) ไม่สามารถขยายตัวอย่างยั่งยืนได้ดังตารางที่ 5

การคาดการณ์ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ

ในด้านอำเภอเชียงของซึ่งเป็นเมืองใหม่ด้านโลจิสติกส์ทางบกของจังหวัดเชียงราย ถ้าหากวิเคราะห์ตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวแล้ว พบว่า รัฐบาล เศรษฐกิจ และข้อตกลง AFTA เป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญต่อผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในเชิงบวก ตรงกันข้ามกับด้านสังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเชิงลบต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

ภาพที่ 5 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

เนื่องจากเชียงของมีชื่อเสียงทางด้านธรรมชาติและความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้วยปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการผลักดันพื้นที่ต่างๆ ในอำเภอเชียงของให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาทิเช่น พื้นที่ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ ทั้งยังมีการวางแผนโครงสร้างของเขตเมืองเก่าเพื่อพัฒนาและผลักดันให้เป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต อีกทั้งยังมีการลงทุนจากภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ไร่แสงอรุณ นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของการลงทุนธุรกิจโรงแรม หอพักและโฮมสเตย์เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเส้นทางคมนาคม เส้นทางท่องเที่ยว ยังมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น บริษัท Nok-Air ได้มีการเปิดสายการบิน กรุงเทพฯ-เชียงของ โดยจะทำการลงจอดที่สนามบินแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ก่อนที่จะมีรถตู้มารับเพื่อนำผู้โดยสารไปยังอำเภอเชียงของต่อไป ซึ่งอาจเป็นเพราะมีการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ในอนาคต เช่น “นาคราชนคร” โดยคาดการณ์ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างจุดเด่น และรายได้ทางการท่องเที่ยวให้มีการเติบโตสูงสุดในอนาคต

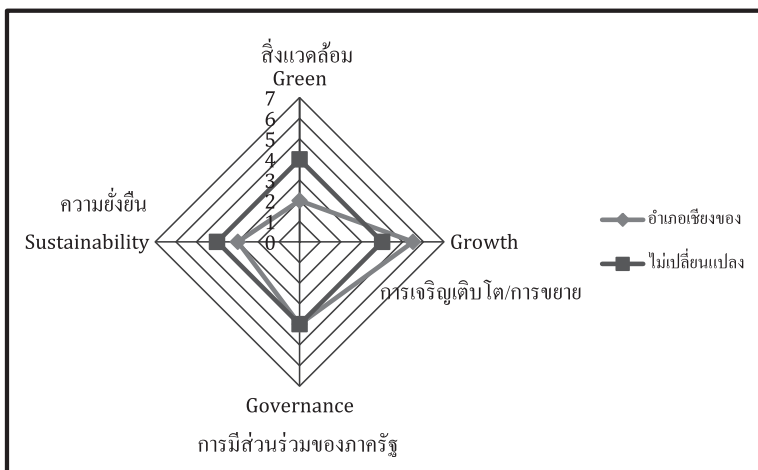
ถึงแม้ว่าอัตราการเติบโตของเมืองเชียงของและจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้มีผู้ให้บริการในธุรกิจประเภทต่างๆ มีจำนวนสูงขึ้นก็ตาม แต่ศักยภาพความรู้ ทักษะทางด้านภาษาสากลของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ที่ให้บริการโดยตรงกับชาวต่างชาติในอุตสาหกรรมบริการต่างๆ เช่น โรงแรมหรือร้านอาหารยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาจทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพร้อมในทักษะเหล่านี้มากกว่าผู้ให้บริการชาวไทย

ตามภาพที่ 5 พบว่าอำเภอเชียงของ เป็นเมืองหน้าด่านที่มีจุดเด่นด้านโลจิสติกส์ทางบกแห่งใหม่ ได้เริ่มมีการขยายตัวเมืองมากยิ่งขึ้น หลังจากที่เคยเป็นเมืองที่มีความเงียบสงบแต่ในปัจจุบันพบว่า มีการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเคลื่อนย้ายประชากรในด้านโลจิสติกส์มากมาย จนเรียกได้ว่า ส่งผลอย่างมากกับเมืองเชียงของ

แม้ว่าทางเชียงของจะพยายามสร้างโครงการ 1 เมือง 2 แบบ ที่พยายามแบ่งเชียงของเมืองใหม่ และเชียงของเมืองเก่า โดยจะแบ่งแยกอาณาเขตเพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเชียงของเมืองใหม่จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ ส่วนเชียงของเมืองเก่าจะพยายามสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เช่นเดียวกับเชียงแสน โดยภาครัฐและผู้นำท้องถิ่น ได้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งเมืองใหม่และเมืองเก่าเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าและเม็ดเงินมีปริมาณที่เพิ่มสูง ซึ่งจะไหลเข้าตัวเมืองหน้าด่านแห่งนี้ อย่างไม่ขาดสาย อีกทั้งยังมีการวางแผน Mega Project เพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ควบคู่กันไป ขอมส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในแง่มุมมองของการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

แต่ถึงกระนั้น เนื่องด้วยการเคลื่อนย้ายประชากร ไม่ว่าจะเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ ลูกค้าที่มาซื้อขายสินค้า บุคลากรด้านโลจิสติกส์ คนขับรถส่งของ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยว ก็จะเข้ามาจับจองพื้นที่ในแง่ลบแก่คนในชุมชน ซึ่งแน่นอนว่าวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง รวมถึงความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี อาจจะถูกผลกระทบเหล่านี้เข้าแทรกแซงจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต

เพราะฉะนั้นในผลกระทบแง่บวกและแง่ลบ ด้านแล้วแต่เกิดขึ้นจากนโยบาย ASEAN หรือ AFTA เป็นส่วนใหญ่ โดยจะสอดคล้องกับผลกระทบแง่บวกของภาครัฐและเศรษฐกิจ แต่ยังมีผลกระทบแง่ลบต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีจากการเคลื่อนย้ายประชากรเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 6 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชิงของ

ภาพที่ 6 แสดงให้เห็นถึงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชิงของ โดยแบ่งจุดเด่นของปัจจัยที่ผลกระทบต่ออำเภอเชิงของไว้อย่างชัดเจน อันได้แก่ การขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยมีการรองรับนโยบายการท่องเที่ยวที่คาดการณ์ว่าจะต้องเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนในช่วงการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการที่เปิดเป็น Hub ทางโลจิสติกส์โดยการใช้เส้นทาง R3A โดยอาจจะมีการขยายตัวของหน่วยงานภาคบริการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลอันดีเชื่อมโยงกันกับภาครัฐที่พยายามพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวโครงการ 1 เมือง 2 แบบที่สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งเมืองเก่าและเมืองใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม อำเภอเชิงของยังขาดความยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยว เพราะยังไม่มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่สามารถอำนวยความสะดวกได้เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ยังขาดแคลน แผนการรองรับนักท่องเที่ยว ความหลากหลายและน่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเชิงของ อีกทั้งเมื่อมีการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่อำเภอเชิงของแล้วนั้นย่อมส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายประชากร การเคลื่อนย้ายรถบรรทุกและมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่างๆ จึงส่งผลต่อภาคสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการทำลายหน้าดิน การทำลายพื้นที่การเกษตร ทำลายภูเขา หรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเกษตรเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยว

ของอำเภอเชิงของแม้ว่าจะมีโอกาสด้านตัว แต่ยังคงความมั่นคง และยั่งยืน ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีระเบียบแบบแผนมากกว่านี้ (ปรมปราชดิเมลโล, 2550)

ตารางที่ 6 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในอำเภอเชิงแสน

PESTELIA								G3SI			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
+	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-

การท่องเที่ยวในอำเภอเชิงแสน – พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากด้านนโยบายภาครัฐ เศรษฐกิจ สังคม และข้อตกลงการค้าเสรีแต่เนื่องจากขาดการจัดการจากภาครัฐที่ดีทำอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอำเภอเชิงแสนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ดังตารางที่ 6

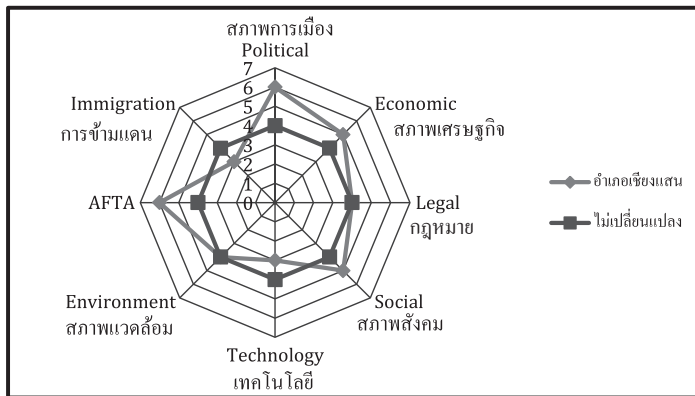
ตารางที่ 7 สรุปการคาดการณ์ของผู้ประกอบการค้า (SME) ในอำเภอเชิงแสน

PESTELIA								G3SI			
Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environment	AFTA	Immigration	Green	Growth	Governance	Sustainability
+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+

การค้า (SME) ในอำเภอเชิงแสน – พบว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบเชิงบวกต่อการค้า (SME) ในด้านนโยบายจากภาครัฐ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี กฎหมาย สิ่งแวดล้อม และข้อตกลงการค้าเสรีและเนื่องจากการที่ภาคการค้า (SME) ของอำเภอเชิงแสนมีการขยายตัวมากขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะจากการทำการค้ากับทั้งในประเทศและต่างชาติดังตารางที่ 7

การคาดการณ์ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน

อำเภอเชียงแสน เป็นอีกอำเภอหนึ่งที่มีผลกระทบในแง่บวกต่อการท่องเที่ยวที่สูงมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ตามข้อมูลที่สังเคราะห์มาแล้วนั้นพบว่าภายใต้ผลกระทบเชิงบวกยังมีผลกระทบเชิงลบที่สามารถแจกแจงรายละเอียดได้อีก โดยในด้านการเคลื่อนย้ายประชากรจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อการท่องเที่ยวเชียงแสนอย่างมาก แตกต่างจากกลุ่มปัจจัยของภาครัฐ เศรษฐกิจ สังคม และ AFTA ที่มีผลกระทบเชิงบวก

ภาพที่ 7 ปัจจัยผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน

หากพิจารณาจากภาพที่ 7 พบว่าเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านที่ขึ้นชื่อด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเมืองโบราณมาเป็นเวลานาน ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558 จึงมีการวางแผน โครงการจัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับการให้บริการจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เป็นระบบและมีมาตรฐานยิ่งขึ้น มีการวางแผนและปรับตัวทางด้านความพร้อมทางภาษาสำหรับผู้ให้บริการในหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ต้องการมาพักผ่อนในพื้นที่ เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของพื้นที่อำเภอเชียงแสนในฐานะที่อำเภอเชียงแสนมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น อันจะเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการภายในพื้นที่ในการสร้างงานและสร้างรายได้ ทั้งยังจะสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน

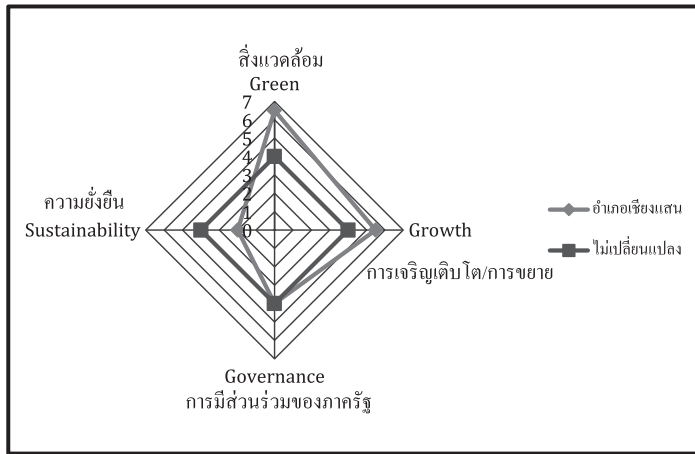
ด้วยการที่อำเภอเชียงแสนเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงรายที่มีชื่อเสียงด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองโบราณที่เป็นจุดเด่นในการดึงดูด

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆ ควรที่จะมีทักษะการให้บริการที่มีคุณภาพ ทั้งนี้รวมไปถึงทักษะทางด้านภาษาสากลด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น และจากการสอบถามพบว่าผู้ให้บริการหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนยังมีศักยภาพที่ไม่เพียงพอเท่าที่ควรที่จะรองรับในอุตสาหกรรมบริการในระดับสากล ทักษะทางด้านการใช้ภาษาสากลในการบริการนักท่องเที่ยวที่พัฒนาไปอย่างล้ำลึกในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน อาจส่งผลให้เชียงแสน เสียเปรียบในการสร้างความประทับใจและชื่อเสียงกับนักท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับความพร้อมของผู้ให้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และนอกจากทักษะทางด้านภาษาแล้ว คุณภาพและงานบริการที่ทันสมัยยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเช่นกัน

ในด้านการวิเคราะห์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนนั้น มีความสำคัญ เฉกเช่นเดียวกับการเป็น Hub ทางโลจิสติกส์ทางน้ำ เนื่องจากทางผู้นำท้องถิ่นพยายาม สนับสนุนการท่องเที่ยว ด้วยนโยบายการรักษาเมืองเก่า ซึ่งนับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ของเมืองเชียงแสน

ทางรัฐบาลและผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการ เปิดให้ชมเมืองเก่าที่เคยเป็นอาณาจักรเชียงแสนในอดีต ซึ่งเชื่อมโยงมาจนถึงปัจจุบัน ยังมีการ รักษาสภาพแวดล้อมให้คงเดิมอยู่เสมอ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นนโยบายที่เอื้อต่อ การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มอย่างมีคุณภาพ รวมถึงให้งบประมาณสนับสนุนด้านการเปลี่ยนแปลง ทัศนวิสัยและผังเมือง เพื่อสร้างความน่าสนใจต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่อไป

ดังนั้นการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลและผู้นำท้องถิ่น จึงส่งผลให้ เศรษฐกิจของเชียงแสนอยู่ในระดับที่น่าพอใจจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยว ผ่านการข้ามแม่น้ำโขงไปยัง บ่อน Casino ของประเทศลาว อันเป็นจุดสำคัญต่อเศรษฐกิจ ของเชียงแสนในระดับหนึ่ง ซึ่งปัจจัยทั้งสองด้านนี้ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ยังส่งผลให้สังคมมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบ ต่อสังคมในแง่บวก แต่ในทางตรงกันข้าม พบว่า การเข้ามาของแรงงานและนักท่องเที่ยว บางส่วน ส่งผลให้สังคมได้รับผลกระทบอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ หรือด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจจะถูกทำลายจากพฤติกรรมของคนหลากหลาย ประเภท ดังนั้น การที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้ามาในเชียงแสน จึงยังไม่เป็นผลดี ต่อทางอำเภอในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากส่งผลกระทบโดยตรงกับสังคมความเป็นอยู่ ของชาวเชียงแสนที่พยายามอนุรักษ์กันมาตั้งแต่โบราณ

ภาพที่ 8 ผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของ อำเภอเชิงแสน

จากภาพที่ 8 แสดงแผนภาพแสดงผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชิงแสน พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในอำเภอเชิงแสนนั้นทางผู้นำท้องถิ่นและประชาชน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีประวัติมายาวนาน จึงมีการจัดกฎระเบียบการสร้างสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารที่จะต้องกลมกลืนและคงความเก่าแก่ไว้ในอาณาเขตเชิงแสนเก่า จึงส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการขยายตัวของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นรายได้ที่จะเข้ามาในอำเภอ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีการบูรณะขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งยังมีเป้าหมายของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ทั้งนั้นสิ่งเหล่านี้ กลับเกิดขึ้นจากประชาชนท้องถิ่นเป็นผู้นำด้วยตัวเอง แตกต่างจากด้านอื่นๆ ที่จะต้องรอการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนั้นภาครัฐจึงเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดความไม่มั่นคงหรือความไม่ยั่งยืนที่เกิดจากความพร้อมต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ยังขาดความหลากหลายของการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว และการอำนวยความสะดวกที่ไม่ทั่วถึง ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงแสนไม่เพียงพอตนเอง อาจส่งผลกระทบกับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่อาจจะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ตารางที่ 8 สรุปผลกระทบจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อชุมชน เมืองหน้าด่าน จังหวัดเชียงราย

Tourism									SME								
	Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environme	AFTA	Immigratio		Political	Economic	Legal	Social	Technology	Environme	AFTA	Immigratio
แม่สาย	+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+
เชียงของ	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+
เชียงแสน	+	+	-	+	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+

ตารางที่ 9 สรุปผลกระทบภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลของเมืองหน้าด่าน จังหวัดเชียงราย

Tourism					SME			
	Green	Growth	Governance	Sustainability	Green	Growth	Governance	Sustainability
แม่สาย	-	+	+	-	-	+	+	-
เชียงของ	-	+	-	-	-	+	+	-
เชียงแสน	+	+	-	-	-	+	+	+

ผลกระทบที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบการ ขณะนี้ทั้งภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจังหวัดตามแนวชายแดนเป็นอย่างมาก เพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในระยะข้างหน้า โดยเฉพาะเมื่อ AEC กำลังจะเริ่มขึ้นอย่างเต็มรูปแบบในปี 2558 จึงเป็นโอกาสการค้าและการลงทุนของผู้ประกอบการที่จะสามารถขยายฐานทางธุรกิจ

ธุรกิจด้านท่องเที่ยวก็มีการเติบโตเช่นกัน จากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างกันของไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งธุรกิจโรงแรม ธุรกิจรถทัวร์ และธุรกิจด้านบริการท่องเที่ยว โดยด้านการค้าชายแดนของจังหวัดเชียงรายมีความโดดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยว เนื่องจากช่วงที่มีเขตแดนติดต่อกันนั้นเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในด้านธุรกิจท่องเที่ยว สำหรับภาพของธุรกิจ

การท่องเที่ยวตามชายแดนจังหวัดเชียงรายมีการเติบโตเพิ่มขึ้น เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านด่านศุลกากร ในปัจจุบันมีจำนวนสูงขึ้นต่อเนื่อง ทำให้เกิดบริษัททัวร์ ที่นำเสนอแพ็คเกจการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับลาวมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของธุรกิจรถทัวร์และรถตู้ เช่นเดียวกับธุรกิจโรงแรม

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการที่ต้องการทำธุรกิจ หรือขยายธุรกิจในด้านการท่องเที่ยวตามแนวชายแดนนั้น ก็มีข้อควรคำนึงและต้องศึกษาให้รอบคอบ เช่น ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของด่านการค้าชายแดนนั้นๆ รูปแบบหรือวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในทำเลดังกล่าว ศักยภาพความพร้อมของที่พักและจำนวนห้องพัก ที่รองรับในทำเลดังกล่าว รวมถึงการประเมินความต้องการที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต เป็นต้น

นอกจากนี้อุตสาหกรรมการค้า การทำธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งตามแนวชายแดนเพื่อขายสินค้าให้กับลูกค้าที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านนั้น ผู้ประกอบการอาจต้องศึกษาความต้องการซื้อสินค้าของกลุ่มลูกค้าในประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น เพื่อที่จะหาสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มนั้นๆ ได้อย่างไรก็ดี ธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นก็อาจได้รับผลกระทบจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่ ทั้งคอนวีนีเยนส์ ทรู คิสเคาน์ส ทรู และห้างสรรพสินค้า มีแผนที่จะขยายสาขาให้ครอบคลุม โดยเฉพาะในกลุ่มของคอนวีนีเยนส์ ทรู และคิสเคาน์ส ทรู ที่มีแผนจะขยายสาขารวมกันไม่ต่ำกว่า 500 สาขาทั่วประเทศ และผู้ประกอบการแต่ละรายก็มีแผนการที่จะเข้ามาลงทุนเปิดสาขาในจังหวัดที่มีกิจกรรม การค้าชายแดนและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งนอกจากจะเจาะกลุ่มเป้าหมายลูกค้าในพื้นที่แล้ว ยังเพื่อตอบสนองกลุ่มลูกค้าจากประเทศเพื่อนบ้านที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือจับจ่ายใช้สอยในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ ยังมีธุรกิจอีกหลายประเภทที่จะได้รับอานิสงส์จากการเติบโตของค้าชายแดน แต่ความสำเร็จของธุรกิจนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนเช่นกัน โดยนโยบายของภาครัฐก็นับเป็นปัจจัยที่สำคัญ เช่น นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับระบบการคมนาคมขนส่ง นโยบายการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศในแต่ละภาค อีกทั้งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่กฎเกณฑ์และกฎระเบียบต่างๆ จะผ่อนคลายลง รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน ซึ่งจะเสริมสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างจริงจังและรู้เท่าทัน

รายการอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและโลกาภิวัตน์ : ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย;** (2556) [เข้าถึง 30 กรกฎาคม 2557] จาก: www.bangkokbiznews.com/
- กรมการค้าต่างประเทศ. **สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย ปี 2554 – 2557** (มกราคม-พฤษภาคม). กรมการค้าต่างประเทศ; 2557 [เข้าถึง 30 กรกฎาคม 2557] จาก: <http://bts.dft.go.th/btsc/index.php/overview>
- ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ประเทศไทยจะเป็นอย่างไรหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพมหานคร; (2556) [เข้าถึง 30 กรกฎาคม 2557]. จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/>
- ธานินทร์ ณะอม. (2555). **แผนพัฒนาและนโยบายการจัดการเมืองชายแดน.** เอกสารประกอบการสัมมนา วิชาการประจำปี 2555 สกว. เรื่องการจัดการชายแดนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง.
- นิสิต พันธมิตร. (2550). **โครงการผลกระทบของการค้าชายแดนภาคเหนือจากข้อตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area).** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เปรมประชา ดีเมลโล. 2550. **การค้าชายแดนและผลกระทบต่อชุมชนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิภาควิทยา), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Kotler et al., (2012) Kotler, P., Bowen, J.T. & Makens, J.C. (2010). **Marketing for hospitality and tourism.** (5th ed.). Boston: Pearson.